

K'AMB'AL NO'J CHU RI K'ASLIMAL RUK' RI TO'LRE
JNUMSB'AL TZIJJ RAJLAAL 161-2020

Paxil, 22 chu ri rwaq ik' chu ri jnob' 2020

RI K'MOL B'EEY CHU RI K'ASLIMAL RUK' RI TO'LRE

RMAL:

Ri rkowal taqb'al tzij Paxil kirkwoj ke jujun mlom no'j k'olik kchoq'ab'lil chu jujun chaak chu ri rwoch paxil, are' ke tk'ob'ik kajwrem chu ri chaak ri xb'i'xik chke chu ri rwoch paxil, chu rcholb'xik, chukla'xik, suk'b'xik chu rtaqik njel ri k'ej'a' chu ri kajwrem. Ke ri q'ta'l iil chu ri ki'b'anwik wa'chi' kircholb'a' ri nk'ej chik chpom ri rkowal taqb'al tzij paxil ruk' nk'ej q'ta'l iil chik. Ri k'mol b'eeey chu ri mlom no'j jujun chke k'olik kchoq'ab'lil rech qatz tb'anik njel ri chojneem ri k'olik pkq'ab'; chu rcholb'xik ruk' rchomxik ri chaak kech ri mlom no'j, xuqke njel ri rchopla'xik ri poq, kuk' ri ki'chuknik, chu kchajxik chu jun utz ri chaak xuqke xuqke chu ryo'qxik kchoq'ab'lil ri ke'q jnumsb'al tzij ruk' njel ri q'atb'al tzij kepli ri kirajb'eej ri q'ta'l iil.

RMAL:

Ke ri retaal ochb'laal chu ri k'aslimal kircholb'a', ke ri rwoch paxil ri rchoq'ab'li chu rchajxik chrij ri k'aslimal kech ri wnaq ruk' ri to'b'al iib' chkxo'l ri wnaq, rajwrem wa' ri k'amb'al no'j chu ri k'aslimal ruk' ri to'lre ruk' ri to're kech ri jab'ik mlom no'j ri kmolmaj kiib' chu ri rwoch paxil, chu rq'atxik, rkunsxik ri k'alsimal, ruk' wa' kajwxik ri utzil chke ri wnaqil rech paxil. Ke ri k'amb'al no'j chu ri k'aslimal ruk' ri to'lre ri kajwrem are' ri k'aslimal chu rq'atxik, rchajxik, rchomxik ruk' ri etxik ri chaak ri kb'anik ri mlom no'j chu ri k'aslimal chu ri rwoch paxil, ri k'amb'al no'j chu ri k'aslimal ri rajwrem are' rcholb'xik, ruk' ri rchukxik ke'q no'jneem, ri cholb'maj chu ri kk'aslimal kech ri wnaq, ri k'amb'al no'j chu ri k'aslimal are' ke k'olik nim kchoq'ab'lil chu rb'anik ke'q q'atneem kepli ri kirtzuj ke'q q'ta'l iil, ruk' ri ke'q q'atb'al tzij chu ri k'aslimal chu ri yab'il, ri k'amb'al no'j chu ri k'aslimal ruk' ri to'lre kuk' ri jab'ik mlom no'j ri ki'to'b'ik, are' ke tky'a' rcholjil chu kto'xik chke njel ri wnaqil;

RMAL:

Kepli ri kirchol ri q'ta'l iil chu ri to'neem chke ri ajk'lob' ruk' ri nmaq wnaq, ri rwoch paxil tya' rchoq'ab'lil ruk' ri jab'ik rochb'laal chu kto'xik chke ri ajk'lob' ruk' ri nmaq wnaq; sicha' iriij tyo'qxik rchoq'ab'lil wu jnumsb'al tzij wuwe', wa'chi' kriqtaj no'jneem ruk' anaqil chu ri rkowalil rech rwoch paxil;

RUM K'RI':

Kepli ri kirchol ri jachb'al 194 chu ri rwoch tz'iib' a) ruk' ri f) rech ri rkowal taqb'al tzij rech paxil ruk' ri rchoq'ab'lil chu taq ri jachb'al 27 rwoch tz'iib' a), f) ruk' ri m) rech ri q'atb'al tzij rajlaal 114-97 rech ri q'ta'l iil rech ri Nima jaay rech q'atb'al tzij rech taqb'al; 4, 9 ri kirb'iij chu ri rwoch tz'iib' a) ruk' ri 58) rech ri q'atb'al tzij rajlaal 90-97, retaal ochb'laal rech ri k'aslimal ruk' ri 54 rech ri

q'atb'al tziij rajlaal 27-2003, q'ta'l iil chu ri to'neem che ri ajk'lob' kuk' ri nima wnaq, njel kech ri taqnem kech ri k'mol b'eeey rech paxil;

NA'TAJ:

Yo'qik wuwe':

CHOLNEEM CHU RI TO'NEEM CHU RI JOSQ'EEM CHKE RI NMAQ WNAQ PTAQ RI JAAY RECH KUNB'AL

JACHB'AL I

RWINQIL RUK' RI TZUJNEEM

Nab'eeey jachb'al. Wu jnumsb'al tziij tziij wuwe' ri kirajb'eej are' ri q'atneem chu ri jos'qneem chke ri nmaq wnaq ptaq ri jaay rech kunb'al chu ri rwoch paxil.

Keeb' jachb'al. Jnob'. Cholb'xik ri kjnob' chu ri ula'neem chu ri k'iysb'al ajk'lob', chu ri waqlajuuj kjnob', junlajuuj ik' ruk' b'elejlajuuj rech kawnaq q'ij, keru 'k'omo xki'kaysxik ptaq ri jaay rech kunb'al.

Roox jachb'al. Mlom no'j chu ri chajneem. Ki'nuk'ik ri ula'neem chu ri josq'neem ptaq ri jaay rech kunb'al, sicha' kewuwe' kcholb'xik:

- A) Njel ke ri yab' ri ik'olik ptaq ri wuqlajuuj kjnob' (17) saqsi kaaj ki'b'ek ptaq ri jayy rech kunb'al, saqsi jun anaqil, mu chu ri taqneem ptaq ri k'iysb'al ajk'lob', k'omo xtka'ysxik ri kk'aslimal ruk' wu rcholjil wuwe':
 - a. Anaqil: njel ri yab' ri achax'xel chu ri wuqlajuuj rjnob' saqsi ruk' anaqil xtb'eek ptaq ri jaay rech kunb'al, k'omo xtka'ysxil rum ri ajkun rech ri k'iysb'al ajk'lob'.
 - b. Jaay rech ajkun: njel ri yab' ri achax'xel chu ri wuqlajuuj rjnob' saqsi traaj xtb'eek ptaq ri jaay rech kunb'al k'omo xtka'ysxik rum ruk' anaqil xtb'eek ptaq ri jaay rech kunb'al, k'omo xtka'ysxil rum rum ri ajkun rech ri k'iysb'al ajk'lob'.
 - c. Taqneem chrij ri winqil: njel ri yab' ri achax'xel chu ri wuqlajuuj rjnob' ri kraaj xtb'eek ruk' jun ajkun, k'omo ttaqb'xik ruk' ri ajkun saqsi ruk' anaqil xtb'eek ptaq ri jaay rech kunb'al rech ri k'iysb'al ajk'lob' kepli ri rk'ob'nik rcholjil chu ri chaak rech ri k'iysb'al ajk'lob'.
 - d. Ri yab'wnaq ruk' ri kaal: njel ri yab' ri achax'xel chu ri wuqlajuuj rjnob' saqsi ya'wnaq chik mu ri kraj tka'ysxik chu ri chemo rk'ob'nik ri rk'aslimal k'omo tkka'ysxik kumu nmaq wnaq.

**JACHB'AAL II
RK'ISB'AL Q'ATB'AL TZIJ**

Rkaj jachb'al. Rb'ila'xik. Wu jnumsb'al tzij wuwe' tq'a'xla'xik rb'i'xik rij ptaq ri yolb'al Maya', Garifuna ruk' ri Xinca.

Rjo' jachb'al. Wu jnumsb'al tzij wuwe' tyo'qik rchoq'ab'lil chu ri jun q'ij chik, xuqkee xtb'i'la'xik chke ri wnaq chpom taq njeel ri q'axb'al taq tzij.

B'I'XOQ RQANIIL

DOCTORA MARÍA AMELIA FLORES GONZÁLEZ
MINISTRA DE SALUD PÚBLICA Y ASISTENCIA SOCIAL

